

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต มีแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม
2. แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. คุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
5. การเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. การเรียนรู้แบบบูรณาการ
7. การจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
8. การพัฒนาผู้เรียนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
10. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม

1. ความหมายของคุณธรรม

กูด (Good, Carter V.. 1973 : 641) ได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ ดังนี้

- 1) คุณธรรม หมายถึง ความดีงามของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่ทำจนเคยชิน
- 2) คุณธรรม หมายถึง คุณภาพที่บุคคลได้กระทำตามความคิดและมาตรฐาน ของสังคม

ซึ่งเกี่ยวข้องกับความประพฤติและศีลธรรม

พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ) (2529 : 18) ได้กล่าวถึงคุณธรรมว่า หมายถึง คุณสมบัติฝ่ายดีโดยส่วนเดียวเป็นที่ตั้งหรือเป็นประโยชน์แก่สันติภาพหรือสันติสุขจึงเป็นที่ต้องการของมนุษย์คุณธรรมเป็นสิ่งที่ต้องอบรมโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมกับที่เราต้องการ

สุรเชษฐ์ คำขุนารถ (2533 : 7) ได้กล่าวว่า คุณธรรม หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่ดีงามที่สะสมอยู่ในจิตใจของบุคคล อันเกิดจากความคิดที่รู้ว่า อะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรประพฤติปฏิบัติ อะไรควรเว้น และเป็นตัวควบคุมให้การประพฤติปฏิบัติเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องและดีงาม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

สมใจ เขียวสด (2534 : 14) กล่าวถึงความหมายของคุณธรรมว่า หมายถึง สภาพคุณงามความดีที่สะสมอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งทำให้สำนึกได้ว่า สิ่งใดเป็นสิ่งที่ดี และถูกต้องตามปทัสถานของสังคม แล้วนำมายึดถือประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 253) ได้ให้ความหมาย คุณธรรมไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง สภาพของคุณงามความดี

จากความหมายของคุณธรรมดังกล่าว สรุปได้ว่า สภาพคุณงามความดีที่สะสมอยู่ในจิตใจของแต่ละบุคคล ซึ่งทำให้สำนึกได้ว่า สิ่งใดเป็นสิ่งที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม คุณธรรมอาจจะเกิดจากประสบการณ์ตรงหรือการได้รับการอบรมสั่งสอน การคิดด้วยเหตุผล สามารถตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดี จนสามารถนำมาเป็นหลักประพฤติปฏิบัติในสังคม

2. ความหมายของจริยธรรม

คำว่า จริยธรรม นี้มีผู้ให้ความหมายตามทัศนะและแนวคิดไว้ ดังนี้

จิ้น เพียเจนท์ (Piaget. 1960 : 5) กล่าวว่า จริยธรรมเป็นประสบการณ์ของมนุษย์ และหน้าที่เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการให้ความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดเตรียมทางสังคมในเรื่องความสนใจและอนามัยของแต่ละบุคคล ความสัมพันธ์ร่วมกันในรูปของสิ่งที่ควรกระทำและสิทธิ

ลอเรนซ์ โคลเบอร์ (Lance Kohlberg. 1965 : 5) จริยธรรมเป็นความรู้สึกลึกซึ้งที่ติดใจดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง โดยสังคมจะเป็นตัวตัดสินผลของการกระทำนั้นว่าเป็นการกระทำที่ถูกหรือผิด

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2524 : 2-4) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมในทัศนะของนักพฤติกรรมศาสตร์ ไว้ดังนี้

1) ความรู้ หมายถึง การมีความรู้ว่าจะสังคมของคนนั้นถือว่า การกระทำชนิดใดดี ควรกระทำ และการกระทำชนิดใดเลว ควรงดเว้น ลักษณะและพฤติกรรมประเภทใดเหมาะสมและไม่เหมาะสมมากนักน้อยเพียงใด ปริมาณความรู้เชิงพฤติกรรม หรือความรู้เกี่ยวกับค่านิยมทางสังคมนี้ขึ้นอยู่กับอายุ ระดับการศึกษาและพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลด้วย ความรู้ที่เกี่ยวกับเกณฑ์ทางสังคมและศาสนาส่วนใหญ่เด็กจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิด

2) เชิงทัศนคติ คือ ความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่างๆ ว่าตนเองชอบหรือไม่ชอบในลักษณะนั้น ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า ค่านิยมเชิงจริยธรรมของสังคมจะเป็นตัวกำหนดทัศนคติเชิงจริยธรรมของสมาชิกในสังคม แต่ก็เป็นไปได้ที่ทัศนคติเชิงจริยธรรมของสมาชิกในสังคมอาจแตกต่างกันไปจากค่านิยมของสังคมได้ เพราะ ทัศนคติมีความหมายรวมความรู้และความรู้สึกไว้ด้วยกัน ดังนั้นทัศนคติเชิงจริยธรรมจึงอาจใช้ทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคคลได้แม่นยำกว่าเชิงความรู้

3) เชิงเหตุผล หมายถึง การที่บุคคลใช้เหตุผลในการเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำ พฤติกรรมทางจริยธรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เหตุผลที่กล่าวนี้จะแสดงให้เห็นถึงเหตุจูงใจที่อยู่เบื้องต้นหลังการกระทำของบุคคล การศึกษาของบุคคลในเชิงเหตุผลนี้ จะทำให้ทราบว่าคนที่มีเหตุผลแตกต่างกัน อาจมีพฤติกรรมทางจริยธรรมที่แตกต่างกันได้

4) เชิงพฤติกรรม หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ หรืองดเว้นแสดงพฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ

สรุปได้ว่า จริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกที่ติดใจดี เป็นกฎเกณฑ์และมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม ซึ่งบุคคลจะพัฒนาจนกระทั่งมีพฤติกรรมเป็นของตนเอง

3. วิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม

3.1 การบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอน

สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย (2543 : 5-6) ได้กล่าวถึงการบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอน ว่า แนวทางการจัดการศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อถ่ายทอด (หรือชี้แนะ) และกระตุ้นให้เยาวชนของชาติเข้าใจและยอมรับคุณธรรม จริยธรรมนั้น ควรเป็นการถ่ายทอดที่เคารพสิทธิในการเลือกและการตรวจสอบ (ต้องไม่เป็นการครอบงำคนรุ่นใหม่)

การสอน “คุณธรรม / จริยธรรม” เป็นความต้องการที่คนรุ่นหนึ่งจะชี้แนะคนอีก รุ่นหนึ่งโดยผู้สอนมีความเชื่อว่าประสบการณ์ของตนนั้น อาจสร้างความเข้าใจเรื่องคุณธรรม / จริยธรรม (หรือความดี ความถูกต้อง ความเหมาะสม) อย่างถ่องแท้ในระดับหนึ่ง และต้องการให้ เยาวชนเชื่อและยอมรับเหมือนตน โดยเชื่อว่าสิ่งเหล่านั้นดีและเหมาะสมกับเยาวชน

การยึดคุณธรรม / จริยธรรม ทำให้มนุษย์มีความสุข ความสวยและความงาม โดย ที่ความสุขนั้นควรเป็นความสุขแบบเรียบง่ายและยั่งยืน

นอกจากเป้าหมายเพื่อตอบสนองให้กลุ่มชนอยู่อย่างสงบสุข เรียบง่าย และคงความ เจริญแล้ว การสอนคุณธรรม / จริยธรรม ควรมุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาทางเลือกได้อย่างถูกต้อง คือ สามารถตอบสนองต่อยุคสมัย ต่อภาวะสภาพการแปรเปลี่ยน การปรับดุลย์ที่จะเกิดขึ้นในสังคม ธรรมชาติและอื่น ๆ ในอนาคต (หรือกล่าวว่าการศึกษามุ่งให้ผู้เรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจมนุษย์ ชีวิต โลก ธรรมชาติ จักรวาล สังคมโลก โลกาภิวัตน์ เทคโนโลยี และการรู้จักเลือกคุณค่าที่เหมาะสม สำหรับตนเอง)

การบวนการสอนคุณธรรม / จริยธรรมให้บรรลุเป้าหมาย ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) การสร้าง-เสริมองค์ความรู้
- 2) การสร้าง-เสริมประสบการณ์ (ทักษะชีวิตและความสามารถในการแก้ปัญหา

เป็น)

- 3) การปลูกฝังให้เกิดคุณธรรม / จริยธรรม

- 4) การเสริมเพื่อพัฒนาเฉพาะเรื่องที่จำเป็นสำหรับชีวิตและสังคมที่ดำรง

3.2 การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนนักศึกษา

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนนักศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง การปลูกฝังมีหลายท่านได้กล่าวไว้ ดังนี้

สภาอาจารย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (2543: ออนไลน์) คุณธรรมที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงมีพระราชดำรัสและพระราชทานไว้เมื่อวัน จันทร์ที่ 5 เมษายน 2525 เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองกรุงเทพฯ มีอายุครบ 250 ปี นั้นเป็นคุณธรรมที่ ควรจะศึกษาและน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติให้แพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น คุณธรรมดังกล่าว ได้แก่ คุณธรรม 4 ประการ ดังนี้

- 1) การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็น ประโยชน์และเป็นธรรม

- 2) การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดีนั้น

- 3) การอดทน อดกลั้นและอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วย

เหตุประการใด

4) การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตน เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรม 4 ประการ ตามพระราชดำรัสดังกล่าวทั้งในหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชนและประชาชนโดยทั่วไปได้น้อมนำไปเผยแพร่และประพฤติปฏิบัติอย่างกว้างขวาง หากผู้ใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาจะหาตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเกี่ยวกับคุณธรรม 4 ประการ นำมาอ้างอิงแล้ว พระราชจริยวัตรและพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงประพฤติปฏิบัติอยู่เป็น เนื่องนิตยจะปรากฏอยู่ในพระราชดำรัสแก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่เข้าเฝ้าฯ ถวายชัยมงคลในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของทุก ๆ ปี

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2550) กล่าวถึงจริยธรรมที่ควรปลูกฝังสำหรับ สังคมไทย 8 ประการ คือ

1) การใฝ่สัจธรรม เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการยึดถือความจริง ยอมรับความจริง เชื่อ หรือศรัทธาในสิ่งที่มีเหตุผล หรือในสิ่งที่มีหลักฐานข้อมูลรองรับ และสามารถพิสูจน์ตรวจสอบได้

2) การใช้ปัญญาในการแก้ปัญหา เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการใช้กระบวนการค้นหาความจริงหรือทางออกอย่างมีเหตุผลเหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาหรือขจัดอุปสรรคข้อยุ่งยากต่าง ๆ ที่เผชิญอยู่

3) ความเมตตากรุณา เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการเสียสละสิ่งของ กำลังกาย ความคิด หรือผลประโยชน์ส่วนตนให้กับผู้อื่น นิยมการเอื้อเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น

4) สติ สัมปชัญญะ เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการระลึกรู้ตัวอยู่เสมอว่าตนกำลังทำอะไร มีความพร้อมตื่นตัว ในการรับรู้สิ่งแวดล้อมอย่างฉับไว

5) ความไม่ประมาท เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการวางแผน นมีการเตรียมพร้อม มีการคาดการณ์ได้ถูกต้อง

6) ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติต่อความจริง และความถูกต้องดีงาม

7) ความขยันหมั่นเพียร เป็นค่านิยมเกี่ยวกับการมีความพอใจในหน้าที่การงานของตน มีใจจดจ่อกับงาน มีความเพียรพยายาม มีการไตร่ตรองปรับปรุงงาน สามารถควบคุมตนเองให้ปฏิบัติงานให้บรรลุสำเร็จครบถ้วน

8) หิริ โอตตัปปะ เป็นค่านิยมเกี่ยวกับความละอาย เกรงกลัวไม่ปรารถนาต่อการประพฤติชั่ว หรือสิ่งที่ผิด ไปจากศีลธรรมและมาตรฐานความดีงามของสังคมทุกชนิด

กิตติพงษ์ วงศ์สุนทร (2527 : 21-23) ได้กล่าวถึงคุณธรรมจริยธรรม ที่ควรปลูกฝังให้กับนักเรียน เพื่อที่จะได้เป็นเยาวชนที่ดีของชาติช่วยพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าซึ่งครูอาจารย์จะต้องปลูกฝังให้กับนักเรียนนักศึกษา คือ

- 1) ความรับผิดชอบ
- 2) ความซื่อสัตย์
- 3) ความมีเหตุผล
- 4) ความกตัญญูกตเวทิต
- 5) ความมีระเบียบวินัย

- 6) ความเสียสละ
- 7) ความสามัคคี
- 8) ความประหยัด
- 9) ความยุติธรรม
- 10) ความอุตสาหะ
- 11) ความเมตตากรุณา

จริยธรรมทั้งหมดนี้ ครู อาจารย์จะต้องสอนอย่างจริงจัง รวมทั้งจะต้องเป็นแบบอย่างให้นักเรียน นักศึกษา และให้นักเรียนได้ปฏิบัติให้อยู่ในวิถีแห่งชีวิตของนักเรียน นักศึกษา อารุง จันทวานิช เลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ) (2550: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์มี 4 รูปแบบ สรุปได้ดังนี้

1) รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยครอบครัวมีเนื้อหาสำคัญ คือ ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้เรื่องความดี / ความชั่ว พระคุณ หน้าที่ ระเบียบวินัย กติกาสังคมและศาสนา วัฒนธรรม ความรู้เหล่านี้ฝึกประพฤติทางกายได้ โดยปลูกฝังความสุภาพ มีน้ำใจ กตัญญู มีระเบียบทำตามหน้าที่ พึ่งตนเอง และอดออม ด้านการสร้างทัศนคติให้ตระหนักรัก เคารพ เชื่อมมั่น อดทน สำนึกขณะกระทำ สำหรับวิธีการอบรมปลูกฝังทำได้โดยวิธีอบรมด้วยวาจา ด้วยการปฏิบัติเอง ด้วยการปฏิบัติให้เห็น และกระตุ้นให้คิด ทั้งนี้ต้องอาศัยความใกล้ชิดและทำตัวเป็นแบบอย่างของพ่อแม่ ในกรณีที่เด็กทำผิดควรชมเชย ย้ำผลการกระทำความดีที่เด็กทำให้เด็กฟัง และควรยกย่องต่อหน้าผู้อื่น เมื่อเด็กกระทำผิดควรพูดคุยอธิบาย ย้ำผลการกระทำผิดให้เด็กฟัง และพยายามลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ด้านการวัดประเมินผล จะวัดจากพฤติกรรมและทัศนคติของเด็ก ผลที่คาดว่าจะได้รับคือ เด็กสุภาพ มีน้ำใจ กตัญญู มีระเบียบ วินัย ทำหน้าที่พึ่งตนเอง อดออม ตระหนักและเคารพ เชื่อมมั่น อดทนและมีสำนึก

2) รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยโรงเรียน (สถานศึกษา) มีเนื้อหาที่สำคัญคือ ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ในเรื่องความดี / ความชั่ว พระคุณ หน้าที่ ระเบียบวินัย การพัฒนาตน ความเป็นไทย สิ่งแวดล้อม และศาสนาวัฒนธรรม ความรู้เหล่านี้ฝึกพฤติกรรมทางกายได้ โดยปลูกฝังความมีสัจจะ มีน้ำใจ กตัญญู ทำหน้าที่ มีระเบียบวินัย ฝึกฝนสม่ำเสมอ เรียนรู้จากความคิด พึ่งตนเอง ปฏิบัติตามคำสอน รักษาวัฒนธรรม/ สิ่งแวดล้อม และทำหน้าที่ให้เป็นประโยชน์ ด้านการสร้างทัศนคติให้ตระหนัก รัก / ภาควิมิ มุ่งมั่น เชื่อฟัง มีเหตุผล มีสำนึกขณะจะกระทำอย่างรอบคอบ สำหรับวิธีการอบรมปลูกฝังและการประเมินผลทำเช่นเดียวกับรูปแบบของครอบครัว แต่รูปแบบนี้ผู้ที่ต้องทำตัวเป็นตัวอย่าง คือ ครู อาจารย์ผู้สอน ผลที่คาดว่าจะได้รับคือ เด็กมีสัจจะ มีน้ำใจ กตัญญู รู้หน้าที่ มีระเบียบวินัย เรียนรู้ผิดถูก รักษาวัฒนธรรม สร้างประโยชน์ มีความภาคภูมิใจ มุ่งมั่น มีเหตุผลและมีสำนึก

3) รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยสถาบันศาสนา มีเนื้อหาที่สำคัญคือ ด้านความรู้และวิธีการอบรมเช่นเดียวกับรูปแบบครอบครัว แต่ผู้ที่ทำหน้าที่ชี้ตักเตือน คือ พระนักบวช บุคลากรทางศาสนา ส่วนผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ เด็กเป็นคนสุภาพ มีน้ำใจ กตัญญู เอื้อเฟื้อ มี

ระเบียบวินัย ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน ตระหนักในความดี เคารพตัวเอง เชื้อมั่น มีความรัก และเมตตา รวมทั้งมีสำนึกที่จะทำดี

4) รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยชุมชน มีเนื้อหาที่สำคัญคือ ด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้วิธีการอบรมปลูกฝังเช่นเดียวกับรูปแบบที่ 1 แต่ผู้ทำหน้าที่อบรมคือ กระบวนการภายในชุมชน ส่วนผลที่คาดหวังว่าจะได้รับคือ เด็กได้รับผิดชอบต่อสังคม เสียสละ รักษาสิ่งแวดล้อม บำเพ็ญประโยชน์ และเคารพกติกา พฤติกรรมและทัศนคติของเด็ก

พระมหาดิศร ธีรสีโล (2540: ออนไลน์) ได้ให้แนวคิดในการปลูกฝังค่านิยมต่อศิษย์ไว้ว่า การปลูกฝังค่านิยมเป็นเรื่องยากเพราะเป็นเรื่องของจิตใจ ศรัทธาและความเชื่อครูจะต้องเป็นผู้ให้ความรู้ความกระจ่างแก่นักเรียน ครูควรปฏิบัติ ดังนี้

1) การอบรมสั่งสอน คือ พยายามยกตัวอย่างอธิบายที่เป็นรูปธรรมให้นักเรียนมองเห็นแนวคิดทางปฏิบัติให้ได้ เช่น ต้องการให้นักเรียนเลิกเล่นการพนัน ครูต้องแจจแจงให้เข้าใจว่า จะต้องปฏิบัติอย่างไร จึงจะเลิกเล่นการพนันได้ ในการเรียนการสอนครูควรสอดแทรกค่านิยมที่ดีไว้ด้วยเสมอและติดตามการปฏิบัติของนักเรียน

2) การชักจูงให้เชื่อตาม ครูที่มีความสามารถชักจูงให้ศิษย์ประพฤติคล้อยตามได้ จะเป็นครูที่สร้างศรัทธาหลาย ๆ ด้านไว้สำหรับศิษย์ เช่น มีวาทศิลป์ มีจิตวิทยาสูง สอนดี มีบุคลิกภาพดีและเป็นแบบอย่างที่ดี เมื่อศิษย์เกิดความเชื่อถ้อยแล้วครูย่อมจูงใจให้ประพฤติ ปฏิบัติและยึดถือค่านิยมที่ดีได้ง่าย เช่น ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อ ความเสียสละ ความกล้าหาญ ตลอดจนจนสร้างค่านิยมในวัฒนธรรมไทย

3) การกระทำเป็นตัวอย่างแนวคิดนี้พฤติกรรมของครูเป็นสิ่งสำคัญ ครูจะต้องทำตัวเป็นแม่บทอยู่เสมอ คือ ครูจะต้องปฏิบัติตามที่สอนเขา เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มเหล้า ให้โทษแก่ร่างกาย ครูจะต้องไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้า เช่นนี้ ศรัทธาของศิษย์จึงจะมีในตัวครู การอบรมสั่งสอนใด ๆ ย่อมมีประโยชน์ ครูควรยึดมั่นในคุณธรรมยอมเป็นแม่บทที่ดีในด้านความประพฤติของศิษย์ ความโน้มเอียงต่าง ๆ ของศิษย์ก็จะไปแต่ในทางที่ดีงาม

4) การให้รางวัลและลงโทษเป็นวิธีที่จูงใจเพื่อนำไปสู่จุดหมายที่ต้องการ หรือความต้องการ ที่มีผลตอบสนอง การจูงใจมีทั้งทางบวก เช่น การให้รางวัล การชมเชย เป็นต้น การจูงใจในทางลบ เช่น การทำโทษ ต่ำทอนี้ เป็นต้น การกระทำทั้ง 2 อย่างนี้ อย่าทำพร่ำเพรื่อ เพราะจะทำให้เกิดความเคยชินไปจะทำให้การให้รางวัลและการทำโทษไม่ได้ รับประทานเท่าที่ควร ควรดูโอกาสและเวลาที่เหมาะสม

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2529 : 24) ได้กล่าวถึงการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม โดยการปรับพฤติกรรม สรุปได้ดังนี้

1) การปรับพฤติกรรม สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของบุคคลให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ เช่น การปรับพฤติกรรมของคนที่พูดหยาบคายให้เป็นคนที่พูดสุภาพ เรียบร้อยหรือปรับพฤติกรรมจากคนที่ไม่มีความวินัยให้เป็นคนที่มีความวินัยในตนเองมากขึ้น

2) การปรับพฤติกรรมมีวัตถุประสงค์ในการเปลี่ยนพฤติกรรมหรือพัฒนาให้บุคคลมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยตรงจึงเป็นวิธีการที่เน้นภาคปฏิบัติและช่วยเสริมให้การปลูกฝังจริยธรรม

โดยวิธีกระจ่ายค่านิยม และวิธีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมบรรลุเป้าหมายในการแสดงออกเป็นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมมากขึ้น

3) การปรับพฤติกรรมไม่จำเป็นต้องดำเนินการโดยปรับพฤติกรรมโดยตรงเพราะเป็นวิธีที่ฝึกอบรมให้ผู้สนใจสามารถเข้าใจและทำหน้าที่เป็นผู้ปรับพฤติกรรมได้ จึงเพิ่มจำนวนผู้รับผิดชอบการปลูกฝังจริยธรรมโดยวิธีปรับพฤติกรรมได้ตามความจำเป็น

4) การปรับพฤติกรรม มีวัตถุประสงค์ให้บุคคลปรับพฤติกรรมของตนเองหรือควบคุมตนเองให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์จึงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งมุ่งให้ทุกคนตระหนักในการทำความดีด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนนักศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งเพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนนักศึกษาเป็นคนมีคุณธรรม จริยธรรมในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความกตัญญู ความเสียสละ อุตุน การรู้จักประหยัคต่อออมและรวมทั้งการรู้จักสามัคคี การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนี้ ต้องอาศัยความร่วมมือทั้งผู้ปกครองและครูอาจารย์ช่วยกันทำให้เยาวชนของชาติเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรม จริยธรรมและมีคุณภาพต่อไป

แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รวบรวมหลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ ดังนี้ (2554 :11-16)

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทโดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่มีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาด้วยกัน 5 ส่วน ดังนี้

1) เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤต เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2) คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ทุกระดับ โดยเน้นปฏิบัติทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3) ค่านิยม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อม ๆ กัน ดังนี้

3.1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4) เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

4.1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

4.2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภ และไม่ตระหนี่

5) แนวทางปฏิบัติ / ผลที่คาดว่าจะได้รับ

จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเสริมพลังให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์โดยให้ความสำคัญกับการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งรักษาความสมดุลของทุนและทรัพยากรในมิติต่าง ๆ ตลอดจนสามารถปรับตัวพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนชาวไทย

จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นับตั้งแต่ปี 2517 เป็นต้นมา จะพบว่า พระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติประชาชนคนไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชา ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่รู้จักกันภายใต้ชื่อว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จึงได้อัญเชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่าง ๆ มาร่วมกันกลั่นกรองพระราชดำรัสฯ สรุปเป็นนิยาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และได้อัญเชิญมาเป็นปรัชญานำทางในการจัดทำ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และแผนพัฒนาฉบับที่ 10 เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีความเข้าใจและนำไปประกอบการดำเนินชีวิต

2. พุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

วันชัย ทรงเมตตา (2553 :39 - 62) กล่าวถึง พุทธศาสนากับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาคน เพราะเน้นการพัฒนาความเป็นมนุษย์และความยั่งยืนของการพัฒนา ให้ความสำคัญต่อเรื่องความอยู่ดีมีสุขมากกว่าความมั่นคง และเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และการ ใช้คุณธรรมนำความรู้ เพราะว่าคนผู้ซึ่งเป็นผู้สร้างสิ่งแวดล้อมของตนทำให้เกิดความพอเพียงได้ด้วยการรักษาความสมดุลในชีวิตของแต่ละคน แต่ละชุมชน แต่ละองค์กร และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

ได้ การพัฒนาคนให้ดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นการปลูกฝังคุณค่าของความเป็นคน การคิดให้ถูก พูดให้ถูก ปฏิบัติให้ถูก อย่างมีสติและใช้ปัญญาไปในทางที่ถูกต้อง เพื่อทางเลือกและพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ให้สามารถอยู่อย่างพออยู่พอกินอุ้มชูตนเองและครอบครัวได้โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น อีกทั้งอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข

แนวคิดเหล่านี้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า แท้จริงแล้วทั้งหลักธรรมใน “พระพุทธศาสนา” กับแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” มีความเกี่ยวข้องกันมากน้อยเพียงใด การดำเนินเศรษฐกิจในประเทศไทยเน้นกระตุ่นการบริโภคเชิงวัตถุนี มีได้อยู่บนรากฐานของความเจริญที่แท้จริง เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีขีดความสามารถพึ่งพาตนเองได้ทางเทคโนโลยีในระดับค่อนข้างต่ำ ผลกระทบส่วนใหญ่เกิดจากการนำเข้า ทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจมีความแตก ต่างจากประเทศที่มีความสามารถในการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีในระดับที่สูง หากไม่ตระหนักในสังขรณ์ข้อนี้แล้วและใช้การวิเคราะห์ในกรอบของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ตะวันตก โดยมิได้มีการปรับแต่งให้สอดคล้องกับความเป็นจริงในโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย ภาพที่ปรากฏก็จะผิดเพี้ยนไปในลักษณะที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็น “ภาพลวงตา” อันจะสังเกตเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จำนวน 8 แผนแรกที่ใช้เป็นแม่บทในการดำเนินเศรษฐกิจที่ผ่านมา ได้ปลูกฝังระบบเศรษฐกิจทุนนิยมไว้ในประเทศไทยอย่างมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็น “เศรษฐกิจธุรกิจ” หากเศรษฐกิจต่างประเทศ (และของโลก) ผันผวนก็จะทำให้เกิดความผันผวนและแปรปรวนตามได้ โดยปราศจากภูมิคุ้มกันที่มีประสิทธิผล นอกจากนั้น ปัญหาหลักของเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบทซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศก็คือ การเสียสมดุลระหว่างรายได้กับรายจ่ายของชาวชนบท ซึ่งส่วนใหญ่ คือ เกษตรกรซึ่งเป็นพลเมืองหลักที่สำคัญของประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้พระราชทานแนวทางการดำรงชีวิตให้กับพสกนิกรชาวไทยอย่างอุทิศพระวรกาย พระสติปัญญา ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองราชย์มากกว่า 60 ปี ได้ดำเนินโครงการที่รู้จักกันดีว่า เป็นโครงการพระราชดำริ นับได้มากกว่า 3,000 โครงการ ทุกโครงการตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพออยู่ พอกิน และความมีชีวิตที่เรียบง่ายในทุกมิติความเป็นอยู่ของการดำรงชีวิต ในวาระวันเฉลิมพระชนมพรรษาฯ ได้ทรงพระราชทานแนวคิด “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” เนื่องในหลายวาระเพื่อให้ปวงชนได้น้อมนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งปวงชนได้รับฟังพระราชดำรัสได้อย่างชัดเจนเมื่อคราวที่มีการพัฒนาประเทศตามแนวเศรษฐกิจหลักซึ่งเป็นระบบทุนนิยมข้ามชาติ ประสบกับสภาวะฟองสบู่แตกอันทำความวิฤติและหายนะมาสู่ประเทศชาติครั้งสำคัญที่สุดครั้งหนึ่ง นับตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา ซึ่งผู้บริหารงานในรัฐบาลก็ได้ยอมรับถึงปัญหาการพัฒนา ซึ่งผิดพลาดในหลายประเด็นหลัก และจำเป็นต้องปรับทิศทางใหม่ให้เหมาะสมโดยนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาเป็นแนวคิดหลักและใช้บรรจุเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ต่อไป (แผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ตั้งแต่ฉบับที่ 9 เป็นต้นมา)

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความหมายที่เข้าใจกันได้ง่ายทั่วไป ก็คือชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการดำรงชีวิตแบบพออยู่ พอกิน มีรายได้เลี้ยงตนเองได้ มีชีวิตแบบเรียบง่าย ชยัน อดทน มีความประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติมีรายได้ เลี้ยงตนเองได้ พออยู่ พอกิน มีนิสัยที่ดี เช่น ความขยัน ความอดทน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรู้จักเก็บออม เป็นต้น สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

3. การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญา ซึ่งถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การดำเนินวิถีเศรษฐกิจ กิจที่ใช้หลักธรรมของ “ความพอประมาณ” “ความมีเหตุผล” รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมี “ภูมิคุ้มกัน” ในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่นการผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ (Moderation) ในเรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทมีความว่า

“คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิด – อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ – มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้ อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง”

ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงพระราชทานพระบรมราโชวาทที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหตุผล ดังนี้

“ทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นอยู่แก่เราในวันนี้ ย่อมมีต้นเรื่องมาก่อน ต้นเรื่องนั้น คือ เหตุ สิ่งที่ได้รับ คือ ผล และผลที่เกิดขึ้นก็จะเป็นเหตุให้เกิดผลอื่น ๆ เนื่องกันไปอีกไม่หยุดยั้ง ดังนั้นที่พูดกันว่าให้พิจารณาเหตุผลให้ดีนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ให้พิจารณาการกระทำ (หรือกรรม) ของตนให้ดีนั่นเอง ... เหตุและผลนี้ เป็นสิ่งที่ละเอียด เป็นขั้นตอน และบางทีก็ซับซ้อนมาก ยากที่จะมองเห็นได้ ถ้าไม่พิจารณาให้รอบคอบจริง ๆ ...

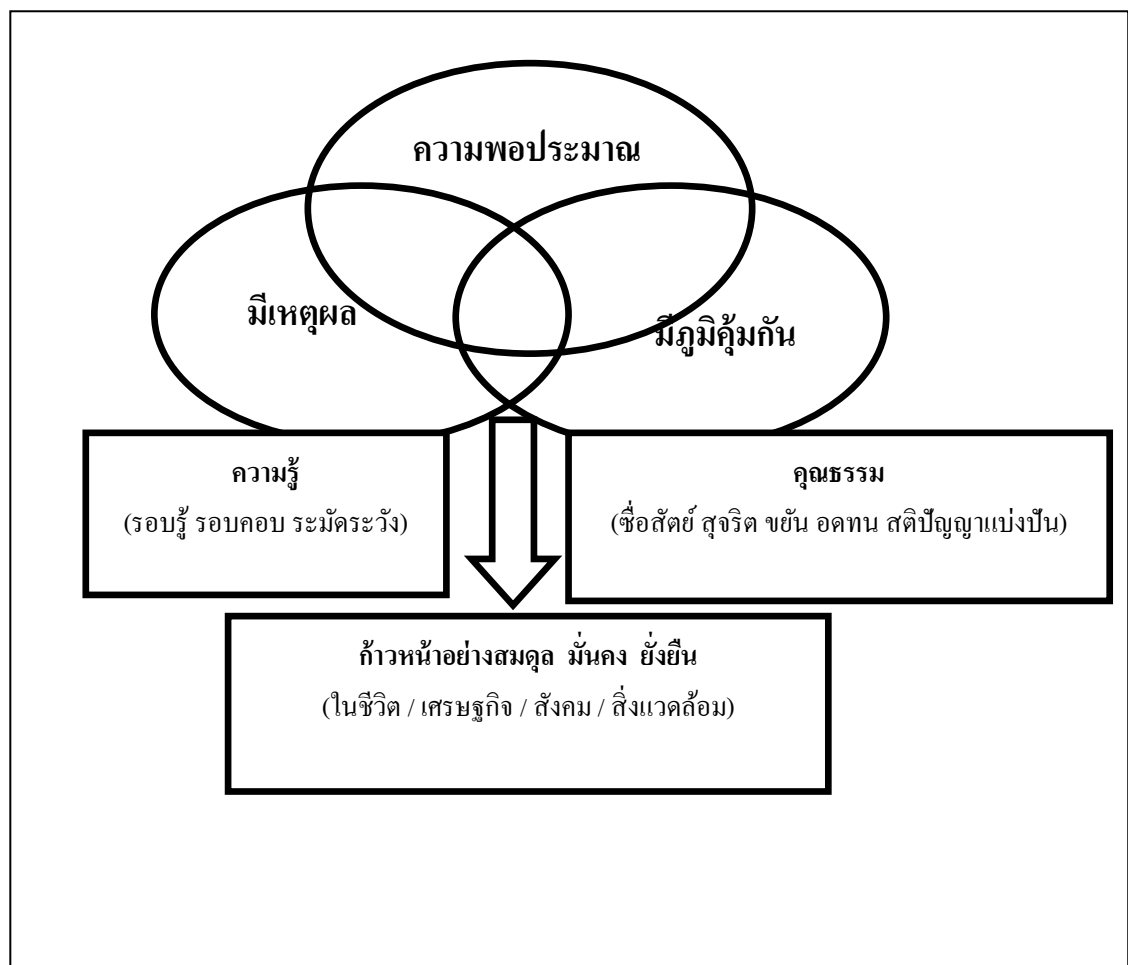
นอกจากนั้น ทุกคนต้องยอมใช้ความเพียรพยายามในการพิจารณาหาเหตุผล โดยไม่ยอมย่อท้อ อยู่ตลอดเวลา... ดังนั้น การที่จะใช้ความรู้และความสามารถของตนในการทำงานใด ๆ จะต้องทำความคิดของตนให้พ้นจากอำนาจ จอคติเสียก่อน แล้วจึงนำความคิดที่เที่ยงตรงนั้นมาพิจารณาการกระทำของตน”

ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่ใช้หลักเหตุผลไปสู่การระมัดระวังเหตุเบื้องต้น คือ “การกระทำ” และระวัง “ผลของการกระทำ” ที่จะเกิดจากการกระทำนั้น ๆ ในอนาคต

การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

หลักธรรมสำคัญที่ซ่อนอยู่ในวิธีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ก็คือ การใช้ศักยภาพของตนเพื่อพึ่งพาตนเอง และดำรงชีวิตแบบให้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกให้น้อยที่สุด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงชี้ให้เห็นหลักในการดำรงชีวิตอย่างพหุมีพอกิน ให้มีเกียรติด้วยตนเอง ใช้จ่ายภายในกำลังของตัว มีภูมิคุ้มกันด้วยการไม่สร้างหนี้ โดยเฉพาะ หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้แต่ไม่ได้ห้ามการมีหนี้ เพียงแต่ต้องเป็นหนี้ที่ทำให้เกิดรายได้ เป็นวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันให้อยู่ได้ด้วยการช่วยเหลือตนเองเพื่อให้ยืนอยู่ได้เอง

ภาพที่ 2.1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2554: 10)

เงื่อนไขความรู้และคุณธรรม หมายถึง การที่สามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงออกไปใช้งานได้ อย่างถูกต้องนั้นจะต้องประกอบด้วย “เงื่อนไขความรู้” คือ ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความ

ระมัดระวังในการนำหลักวิชาการมาใช้ กล่าวคือ จะ นำหลักวิชาการมาใช้ ต้องรู้จริง รอบรู้ไม่นำมา ทดลองใช้อย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพราะจะมีโอกาสพลาดสูง ถ้ารู้จริงแต่ไม่รอบคอบก็ไม่ได้เช่นกัน

นอกจากนั้นต้องมี “เงื่อนไขคุณธรรมด้วย” คนที่คิดว่าตนเองฉลาดแต่ไม่มีคุณธรรม ไม่ใช่ คนที่ฉลาดจริง เพราะผลของการกระทำของเรานั้นอาจจะเห็นแก่ตัว เอาไว้เอาเปรียบผู้อื่น คดโกง ไม่ ซื่อสัตย์สุจริต ฉะนั้น คนที่มีสติปัญญาจริงจะต้องเป็นคนที่มีคุณธรรม รู้ผิด รู้ถูก รู้ชอบชั่วดี ไม่ เบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น มีการแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีศีลทั้งทางกาย วาจา และทางความคิด และจิตต้อง ตั้งมั่นจดจ่ออยู่กับภารกิจการทำงานที่ทำงานจึงจะออกมามีคุณภาพ และนำไปสู่การสร้าง ความพอเพียงได้อย่างแท้จริง

ผลที่ออกมาก็คือประโยชน์สุข ซึ่งเป็นความก้าวหน้าหรือความสุขที่ได้จากการกระทำที่ เป็นกุศลและสมบูรณ์ด้วยโภคทรัพย์ อันไม่ประกอบด้วยการผิดศีลธรรม ด้วยตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถ 10 ประการ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชดำรัสที่ว่า

“ความสุขอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็น ธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญ หรือด้วยการแก่งแย่งเบียดเบียนมาจาก ผู้อื่น ความเจริญที่แท้...เป็นการสร้างสรรค์ เพราะอำนวยความสะดวกแก่ผู้อื่นและส่วนรวมด้วย”

หลักการใช้ชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ควรจะคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1) หน้าที่ “...ผู้ปฏิบัติราชการจำเป็นต้องรู้วิธียากร ฐานะ และรู้ดี รู้ชั่วอย่างกระจ่างชัด จึงจะสามารถปฏิบัติ บริหารงาน ในคว ามรับผิดชอบให้ถูกต้องตามเป้าหมายและสัมฤทธิ์ผล ที่เป็น ประโยชน์เป็นความเจริญที่แท้จริงและยั่งยืน ทั้งแก่ตนเองและแก่ส่วนรวม ...” พระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน เนื่องในโอกาสวันข้าราชการพล เรือนปีพุทธศักราช 2547

2) หลักความพอเพียง พอประมาณ โดยยึดหลักทางสายกลาง ได้แก่ การพอเพียงในการ กระทำ การพอเพียงในคำพูด การพอเพียงในความคิด

3) หลักความมีเหตุผล เป็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 และวัสดุ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยคำนึงถึงคุณค่าแท้จริงและคุณค่าเทียม

คุณค่าแท้จริง หมายถึง ความหมายคุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายในแง่ที่ สนองความต้องการของชีวิตโดยตรงหรือมนุษย์นำมาใช้แก้ปัญหาของตน เพื่อความดีงาม ความดำรง อยู่ด้วยดีของชีวิต หรือเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและผู้อื่น คุณค่านี้อาศัยปัญญาเป็นเครื่องตีค่าหรือ วัดราคา

คุณค่าเทียม หมายถึง คุณค่าหรือประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์พอกให้แกสิ่งนั้น ๆ เพื่อปรนเปรอการเสพเวทนา หรือเพื่อเสริมราคา เสริมขยายความมั่นคงยิ่งใหญ่ของตัวตนที่ยึดถือไว้ คุณค่านี้อาศัยตัณหาเป็นเครื่องตีราคาหรือวัดราคา จะเรียกว่าคุณค่าสนองตัณหาก็ได้

4) หลักการมีภูมิคุ้มกัน ได้แก่

4.1) หลักความรู้ “... ความรู้ที่ใช้เหตุผลนั้นต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้องแม่นยำ ชำนาญ นำมาใช้การได้ ทันทที และนอกจากความรู้ด้านลึก คือ วิชาเฉพาะสาขาที่ศึกษามาโดยตรงแล้ว ความรู้ด้านกว้าง คือวิชาอื่น ๆ ทั่วไปย่อมเป็นปัจจัยประ กอบส่งเสริมอีกส่วนหนึ่งด้วย ” พระบรม

ราชาบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่บัณฑิต เนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ 24 มกราคม 2532

4.2) หลักคุณธรรม “...สิ่งใดที่เห็นว่าถูกต้องแล้ว ท่านจะต้องทำ เพราะถ้าไม่ทำก็จะทำให้เกิดความท้อถอย ทำให้มีคนทำงานจริงน้อยลง งานทุกอย่าง คุณธรรมทุกอย่าง จะเสื่อมทรามลงจนหมดสิ้น เมื่อท่านกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องก็จะเป็นตัวอย่าง ชักนำผู้มีความรู้สติปัญญาทั้งหลาย ให้มีกำลังใจและความเข้มแข็งที่จะปฏิบัติเช่นเดียวกัน” พระบรมราชาบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่บัณฑิต เนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 15 กรกฎาคม 2514

คุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

คุณธรรมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้นำพุทธธรรมมากล่าวไว้ ดังนี้ (สุระ อรุณวงศ์ , 2537 : 93-101; พระวรคัณฑ์ วรธมโม, 2521 : 227)

1. โภควิภาค 4

สุระ อรุณวงศ์ (2537 : 101) ได้ให้ความหมายของ โภควิภาค 4 ไว้ว่า โภควิภาค 4 หมายถึง หลักที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสแนะนำให้ชาวบ้านผู้ครองเรือนใช้แบ่งทรัพย์ที่มีอยู่ออกเป็น 4 ส่วน สำหรับ 3 จุดประสงค์ เพื่อให้ชีวิตเป็นอยู่โดยผาสุก

ส่วนที่ 1 ใช้สำหรับเลี้ยงตนและบุคคลในครอบครัว ตลอดถึงป่าวบวัวร์และมิตรสหาย รวมทั้งเพื่อประโยชน์ เช่น ใช้บำรุงชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 และ 3 ใช้ลงทุนประกอบกิจการงาน ให้มีรากฐานมั่นคงและได้ผลกำไรมากยิ่งขึ้น

ส่วนที่ 4 เก็บเอาไว้ใช้ในคราวจำเป็น เช่น ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขเหตุร้ายต่าง ๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นกับเรา หรือ บุคคลรอบข้างได้ทุกเมื่อ

2. สัมปยุตธรรม

สุระ อรุณวงศ์ (2537 : 93) ได้ให้ความหมายของสัมปยุตธรรม ไว้ว่า สัมปยุตธรรม หมายถึง ธรรมสำหรับสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษหรือ คุณสมบัติของผู้ดี มีอยู่ 7 ข้อ ได้แก่

1) ธรรมัญญาตา คือ รู้จักหลักสัจธรรมหรือรู้จักเหตุ คือ รู้จักหลักการ รู้กฎธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล เช่น รู้ว่าหลักธรรมนั้น ๆ คืออะไรบ้าง เมื่อทำตามแล้วจะเกิดผลอย่างไรหรือเมื่อทำอย่างนี้ สิ่งนั้นจะต้องเกิดขึ้น เป็นต้น

2) อตถัญญาตา คือ รู้จักผล รู้จักความมุ่งหมาย รู้จักประโยชน์ที่จะพึงเกิดขึ้น รู้จักความหมายแห่งข้อธรรมนั้น ๆ เมื่อทำไปแล้วจะเป็นอย่างไร ทำให้มีความสุขหรือทุกข์อย่างไร

3) อัตตัญญาตา คือ รู้จักตนเอง คือรู้ว่าตนมีความสามารถ มียศตำแหน่งอะไร มีฐานะอะไรในสังคม แล้วควรวางตนอย่างไร ทำอย่างไรจึงจะเหมาะสมในตำแหน่งหน้าที่ของตน เช่น เป็นลูกที่ดี เป็นศิษย์ที่ดี เป็นพ่อแม่ที่ดี เป็นต้น สรุปลคือจงเป็นให้เป็นในตำแหน่งที่ตนเป็น

- 4) มัตตัญญูตา คือ รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี รู้จักการใช้จ่ายให้เหมาะสม รู้จักประหยัด รู้จักเวลา รู้จักการทำงานไม่หย่อนเกินไป ไม่ตึงเกินไป ให้พอดี ๆ
- 5) กาลัญญูตา คือ รู้จักกาลเวลาว่าเวลานี้ควรทำอะไร เวลานี้เหมาะไหม คือใช้เวลาให้เป็น ก่อนจะไปหาใคร จะไปหาใครก็ต้องคำนึงถึงเวลาที่เหมาะสม
- 6) ปริสุญญูตา คือ รู้จักสังคม รู้จักชุมชน รู้ว่าสังคมนี้อาจวางตนอย่างไร ชุมชนนี้ควรพูดอย่างไร สังคมนี้อาจทำอะไร สรูปก็คือ รู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมให้เหมาะสม
- 7) บุคคลัญญูตา คือ รู้จักบุคคลว่าเขาใคร มาจากไหน เบื้องหลังเขาเป็นอย่างไร เขามีคุณธรรม ศีลธรรมหรือไม่อย่างไร ควรคบหรือไม่อย่างไร
คุณธรรมทั้ง 7 นี้เมื่อผู้ใดนำไปปฏิบัติผู้นั้นจะเป็นนักปราชญ์บัณฑิตได้ เป็นบุคคลที่น่านับถือสังคม

3. ขรवासธรรม 4

พระวรศักดิ์ วรธมโม (2521 : 227) ได้อธิบายความหมายของขรवासธรรม 4 ไว้ว่า ขรवासธรรม 4 หมายถึง หลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือนหรือข้อปฏิบัติสำหรับผู้ครองเรือน สำหรับใช้ในการปฏิบัติให้สำเร็จประโยชน์ เป็นการปฏิบัติเพื่อเลิกละสิ่งไม่ดี ไม่งามทั้งหลาย หรือเป็นการปฏิบัติเพื่อเจริญความดีงามทั้งหลายให้เกิดขึ้น จนถึงการปฏิบัติเพื่อมรรค ผล นิพพาน ธรรมะหมวดนี้จัดเป็นธรรมะฝ่ายกุศล ซึ่งมี 4 ประการ ได้แก่

- 1) สัจจะ หมายถึง ความจริง ความซื่อสัตย์ต่อกัน ความจริงใจ จริจวาจาและจริงใจในการกระทำ เริ่มตั้งแต่จริงใจในการรักษาคำพูด จริงต่อเพื่อนฝูง สังคม เช่น จริงอย่างคำว่าพูดจริงทำจริง จริงต่อตนเอง คือ ตั้งใจจะทำอะไรแล้วก็ทำจริง จริงต่ออุดมคติแห่งความเป็นมนุษย์ของเราเอง คือจริงที่จะละเว้นในสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องกับความต้องการของกฎธรรมชาติเพื่อความเป็นผู้ถูกต้องจนถึงที่สุด

- 2) ทมะ หมายถึง รู้จักข่มจิตข่มใจตน รู้จักควบคุมจิตใจฝึกหัด ตัดนิสัย แก้ไข ข้อบกพร่อง ข้อขัดแย้ง ปรับตัวปรับใจเข้าหากัน เมื่อจะอะไรสักอย่างหนึ่งที่จะเป็นการเลิกละความเคยชิน อันชักนำไปสู่ความชั่ว จิตใจจะต่อต้านชวนให้ยอมแพ้ เพราะการไปบังคับความเคยชินที่จะชักนำไปสู่ความต่ำนั้น จิตยอมตื่นรนต่อสู้ ไม่อยากอยู่ในอำนาจ มักดึงกลับไปหาทางต่ำอยู่เสมอ เราทำอะไรมิสำเร็จเพราะเราไปผ่อนตามกิเลสตัวนี้เสีย แต่ต่อไปเราจะข่มใจที่จะต่อสู้ชนะมันจนถึงที่สุด

- 3) ขันติ หมายถึง ความอดทนต่อความลำบาก มีจิตใจเข้มแข็ง หนักแน่น ไม่ว่าจะทนต่อความล่อลวงล้ากำเริบกัน และร่วมกันอดทนต่อความเหนื่อยยาก ลำบากตรากตรำฝ่าฟันอุปสรรคไปด้วยกัน ความอดทนอดกลั้นทุกชนิด เช่น การอดกลั้น อดทนต่อลมฟ้าอากาศ ความร้อนความหนาว อดทนในการประกอบอาชีพการงาน อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยของร่างกาย อดทนต่อคำพูดส่อเสียด กระทบกระแทง ดูหมิ่นเหยียดหยามจากบุคคลอื่น และอดทนอดกลั้นต่อการบีบคั้นของกิเลสตัณหานานาชนิด มิฉะนั้นก็อาจจะเลิกละเสียกลางคัน

4) จากจะ หมายถึง การสละ แบ่งปัน มีน้ำใจ สามารถเสียสละความสุข สำราญ ความพอใจส่วนตนเพื่อคู่ครองได้ เช่น อดหลับ อดนอน พยายามกันเหนียวเจ็บไข้ เป็นต้น

ธรรมะทั้ง 4 ข้อนี้ ต้องกระทำด้วยปัญญาไปตั้งแต่ต้น การตั้งสัจจะนั้นต้องมีปัญญาคุมมิฉะนั้นอาจเป็นสัจจะที่เบียดเบียนตนเองและเบียดเบียนผู้อื่นได้ ทมะ การข่มใจต้องมีปัญญาคุมไว้ให้การข่มใจนั้นเป็นไปในทางที่ถูกต้อง ชันติ ก็ต้องมีปัญญาคุมไว้ มิฉะนั้นจะกลายเป็นความอดกลั้น อดทนที่มุทะลุ ทำให้เกิดความเศร้าหมองได้ และจากจะก็ต้องมีปัญญาคุมไว้ เพื่อหาวิธีในการสละออกให้ถูกต้อง ตรงกับเรื่องนั้น ๆ ทำให้การปฏิบัติสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

พุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าได้กล่าวไว้เป็นเรื่องเล่าเพื่อเตือนสติเกี่ยวใจมนุษย์ที่ร้อนรนอยากได้นอนอยากได้นี้ ไม่รู้จักพอ มี ดังนี้ (ปิ่น มุกกันต์ , 2515: 45, 289-290)

1) สนตุฎฐี ปรม ธิ แปลว่า ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง ในสมัยพุทธกาลได้เกิดสงครามติดพันกันยืดเยื้อ ระหว่างประเทศโกศล กับประเทศมคธ ฝ่ายโกศลมีพระราชบิดาปัสเสนทิ เป็นจอมทัพ ฝ่ายมคธ มีพระราชบิดาชาตศัตรุ เป็นจอมทัพ ทั้งสองฝ่าย ยได้สู้รบแย่งชิงดินแดนผืนน้อยที่ชายแดน พลโยธาล้มตายเป็นอันมากผลัดกันแก้ผลัดกันชนะ แต่มาในตอนหลังฝ่ายโกศลปราศัยถึง 3 ครั้งติด ๆ กัน แนวรบได้ถอยร่นเข้ามาในเขตโกศล พระราชบิดาปัสเสนทิ นั้น มีพระชนมายุปูนพระราชบิดาของพระราชบิดาชาตศัตรุ เมื่อต้องพ่ายแพ้แก่เด็กก็ทรงเสียพระทัย อับอายแก่เสนาอำมาต จึงต้องทำการรบสู้หน้า กลายเป็นสงครามระหว่างคนแก่กับเด็ก แต่ในที่สุด พระราชบิดาทรงเลิกพระดำริที่จะแย่งชิงเอาดินแดนของประเทศอื่น เลิกพระดำริที่จะชิงชัยจากฝ่ายตรงข้าม ได้ทรงพอพระทัยในแผ่นดินและทรัพย์สินซึ่งเป็นสมบัติของโกศล เมื่อทรงเปลี่ย นพระทัยได้เช่นนี้แล้ว ก็ทรงมีความสุขสำราญเป็นอันมาก และได้กราบทูลพระพุทธเจ้า พระองค์จึงตรัสว่า “สนตุฎฐี ปรม ธิ ” แปลว่า ความสันโดษเป็นทรัพย์อย่างยิ่ง สันโดษ หมายถึง ความพอใจกับของ ๆ ตน เช่น รักตัว รักบุตร ภรรยาของตน รักบ้านรักเมืองของตน รักหน้าที่ของตน รักในสิ่งของทรัพย์สมบัติของตน ฯลฯ

2) ตุฎฐี สุขา ยา อิตริ ติเรน แปลว่า ความพอใจกับปัจจัยตามมีตามได้เป็นความสุข เมื่อพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ มีระยะหนึ่งที่พวกข้าราชการพากันทุจริตฉ้อโกงกันทั่วไป ตั้งแต่พระราชบิดาจนกระทั่งเสนาอำมาตย์ผู้น้อย การกดขี่ข่มเหงราษฎรได้เป็นไปอย่างกว้างขวาง ปราศจากความเมตตากรุณา ประชาชนพลเมืองเดือดร้อนกันทั่วทุกหัวระแหง วันหนึ่งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ในสำนักป่าหิมพานต์ ได้ทรงดำริถึงเรื่องนี้ และทรงสงสารประชาชนอย่างยิ่ง พระองค์ทรงตั้งปัญหาขึ้นในพระทัยว่า ถ้าพระองค์จะครอบครองประเทศ เหล่านั้นแล้วเป็นพระราชบิดาเสียเองจะได้อหรือไม่ และจะสามารถปกครองประชาชนให้ร่มเย็นได้ไหม ก็ทรงเห็นทางว่า พระองค์อาจทำได้ ความจริงข้อดำรินี้เกิดจากความสังเวชพระทัยที่ได้เห็นความเหลวแหลกของผู้ปกครองบ้านเมืองเท่านั้น แต่มารซึ่งจ้องหาโอกาสอยู่แล้วคิดว่า พระองค์ทรง งอยากสึก จึงเข้าไปเฝ้า และกราบทูลเกลี้ยกล่อมให้พระองค์ทรงสละเพศไปครองราชย์ด้วยค้ำยกยอ ปอบัน และบรรยายความสุขที่จะพึงได้นานาประการ ครั้นพระพุทธเจ้าทรงตำหนิความเห็นของมาร และตรัสว่า “ตุฎฐี สุขา ยา อิตริ ติเรน ” แปลว่า ความพอใจกับปัจจัยตามมีตามได้เป็นความสุข เพื่อแสดงแก่มารว่า ความสุขคนเรานั้นไม่ได้อยู่ที่การมีอำนาจเหนือคนอื่น ไม่ได้อยู่ที่มีเงินมีทองมาก ๆ แต่อยู่ที่ปัจจัยตามมีตามได้ คือ สิ่งที่ตนหามา

ได้แล้ว ของที่เป็นของตนแล้ว ความเป็นอยู่ของตน ฯลฯ ถ้าพอใจเสียแล้วก็มีความสุข ดีกว่าไปฝันในสิ่งที่เกินวิสัยของตน

การเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

Carl R. Rogers (2542 : 4-10) เป็นผู้ที่คิดค้นความหมายของคำว่า “เด็กเป็นสำคัญ ” เป็นครั้งแรกในวิธีการนี้ ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมเต็มที่ต่อการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนแต่ละคนมีคุณค่าสมควรได้รับการเชื่อถือไว้วางใจ แนวทางนี้จึงเป็นแนวทางที่จะผลักดันให้ผู้เรียนไปสู่การบรรลุศักยภาพของตน โดยส่งเสริมความคิดของผู้เรียนและอำนวยความสะดวกให้เขาได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

1. หลักพื้นฐานของแนวคิดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

Carl R. Rogers (2542 : 4-10) ได้กล่าวถึง หลักพื้นฐานของแนวคิดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางดังนี้

- 1) ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ บทบาทของครูคือ ผู้สนับสนุน (Supporter) และเป็นแหล่งความรู้ (Resource Person) ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือก และจะเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบการเรียน
- 2) เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ ในการออกแบบกิจกรรมเรียนรู้ปัจจัยสำคัญจะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้ว เนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิม และความต้องการของผู้เรียน การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับ “สิ่งที่สอน (เนื้อหา)” และ “วิธีที่ใช้สอน (เทคนิคการสอน)”
- 3) การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนผู้เรียนจะได้รับความสนุกสนานจากการเรียน หากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ ๆ สิ่งใหม่ ๆ ประเด็นที่ท้าทายและความสามารถในเรื่องใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง
- 4) สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงามการพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงการทำงาน และการจัดการกับชีวิตของแต่ละบุคคล สัมพันธภาพที่เท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของผู้เรียน
- 5) ครู คือผู้อำนวยความสะดวก และเป็นแหล่งความรู้ในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจะต้องมีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียนและสามารถค้นคว้าหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม กับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความเต็มใจของผู้สอนที่จะช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข ผู้สอนจะให้ทุกอย่างแก่ผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นความเชี่ยวชาญ ความรู้ เจตคติและการฝึกฝน โดยผู้เรียนมีอิสระที่จะรับหรือไม่รับการให้ นั่นก็ได้

6) ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมุ่งให้ผู้เรียนมองเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างออกไป ผู้เรียนจะมีความมั่นใจในตนเอง และควบคุมตนเองได้มากขึ้น สามารถเป็นสิ่งที่อยากเป็น มีวุฒิภาวะสูงมากขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมับเหตุการณ์ต่าง ๆ มากขึ้น

7) การศึกษา คือ การพัฒนาประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนหลาย ๆ ด้านคุณลักษณะด้านความรู้ความคิด ด้านการปฏิบัติ และด้านอารมณ์ความรู้สึกจะได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

2. รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นี้ที่ได้รับความนิยมโดยที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ที่สามารถนำไปปฏิบัติคือ CIPPA Model ซึ่งมีรายละเอียดของรูปแบบ คือ (วัฒนาพร ระงับทุกข์, 2542 : 4-10)

1) Construct คือ การให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง โดยการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล ทำความเข้าใจ คิดวิเคราะห์ แปลความหมาย ตีความ สร้างความหมาย สังเคราะห์ข้อมูล และสรุปเป็นข้อความรู้

2) Interaction คือ การให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน แลกเปลี่ยนและเรียนรู้ข้อมูล ความคิด ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

3) Process and Product คือ การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ กระบวนการ และมีผลงานจากการเรียนรู้

4) Application คือ การให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์หรือใช้ในชีวิตประจำวัน CIPPA Model นอกจากจะเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแล้ว ยังสามารถนำไปใช้เป็นตัวชี้วัด หรือเป็นเครื่องตรวจสอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ว่า กิจกรรมนั้นเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือไม่ โดยนำเอากิจกรรมในแผนการสอนมาตรวจสอบตามหลัก CIPPA

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2552: ออนไลน์) ได้ได้กล่าวถึง ตัวแบบ พัฒนารูปแบบคุณธรรมจริยธรรม ในรายงานวิจัยเรื่องรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมโดยศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาแผ่นดินพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม ได้สรุปรูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา โดยตัวแบบมีโครงสร้างองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นเป้าหมายสูงสุดคือ การพัฒนารูปแบบ การเรียนการสอนคุณธรรม ส่วนที่สองเป็นแนวทางระดับสถานศึกษา ดังนี้

1) การพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคุณธรรมจริยธรรมให้ได้ผลตามเป้าหมาย สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและประเทศ รวมถึงคุณธรรมจริยธรรมได้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกโดยจัดสรรและใช้ทรัพยากรที่มีในสถานศึกษาและท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2) การปรับกระบวนการที่สนับสนุนการพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรม เพื่อปรับเปลี่ยนวิธีคิด ค่านิยม และกระบวนการในขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนารูปแบบหรือวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทาง คือ วิเคราะห์สภาวะแวดล้อมของสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาคุณธรรมจริยธรรม เพื่อนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการสอนได้สอดคล้องตามความต้องการของชุมชนและสังคม วิเคราะห์ผู้เรียน เกี่ยวกับ บออายุ ระดับสติปัญญา

ระดับความสามารถในการเรียนรู้ พฤติกรรม สภาพครอบครัว ฯลฯ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดรูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน วิเคราะห์ทรัพยากรของสถานศึกษาวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และความเสี่ยงของทรัพยากรในสถานศึกษา เพื่อนำเอาทรัพยากรที่มีมาใช้ได้เต็มศักยภาพ วิเคราะห์รายวิชา เพื่อดูว่าสามารถแทรกคุณธรรมจริยธรรมเรื่องใดได้บ้าง จัดทำดัชนีชี้วัด เพื่อติดตามประเมินผลด้านประสิทธิภาพใช้ทรัพยากร และนำไปปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3) การปรับกระบวนการทัศน์ปฏิบัติงาน เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ปฏิบัติงานสถานศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กับวิชาการ โดยมีแนวทางคือ ผู้บริหารกำหนดนโยบายการพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม พัฒนาระบบงานที่มุ่งวัตถุประสงค์บริหารโดยยึดเป้าหมายเป็นสำคัญแต่มีความยืดหยุ่นในวิธีการ พัฒนา ระบบปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ พัฒนาระบบการทำงาน โดยพิจารณา “ผลที่ได้” เทียบกับ “ทรัพยากรที่ใช้” ทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการปรึกษาและกระจายความรับผิดชอบระหว่างผู้สอน ฝึกระวังและประเมินผล ทั้งในเชิงนโยบาย การบริหารและการจัดการสอน เพื่อรวบรวมวิเคราะห์และจัดทำเป็นรายงาน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริหารและครู

4) การพัฒนาระบบสนับสนุนข้อมูลและองค์ความรู้ เพื่อสนับสนุนข้อมูลและองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนารูปแบบการสอนสนับสนุนคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทาง คือ จัดทำฐานข้อมูลวิเคราะห์และประเมินสภาพทรัพยากรของสถานศึกษาและองค์กรในพื้นที่ /ชุมชน จัดทำฐานข้อมูลวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการสอนคุณธรรมจริยธรรม จัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ งานวิจัย งานวิชาการ เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการสอนคุณธรรมจริยธรรมในผู้เรียน จัดทำฐานข้อมูลวิเคราะห์ประเด็นคุณธรรมจริยธรรม เช่น พนันบอล ยกพวกตีกัน ยาเสพติด การล่อลวงทางอินเทอร์เน็ต ฯลฯ พัฒนาเทคโนโลยีการจัดเก็บฐานข้อมูลและองค์ความรู้ไปยังครูและผู้เกี่ยวข้อง

5) การพัฒนาความสัมพันธ์เชิงสถาบันกับภาคีอื่น เพื่อระดมทรัพยากรและความร่วมมือต่าง ๆ ภายนอกเข้ามาจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษา เช่น องค์กรชุมชน องค์กรเครือข่าย ผู้ปกครอง สถานศึกษา มหาวิทยาลัย พื้นที่เขตการศึกษา หน่วยงาน ภาครัฐและภาคเอกชน ฯลฯ โดยมีแนวทางคือ วิเคราะห์จุดอ่อนด้านทรัพยากรของสถานศึกษา ที่ไม่พร้อม ไม่เชี่ยวชาญ จัดตั้งกลุ่มเครือข่าย เก็บรวบรวมข้อมูลขององค์กรภายนอก/เครือข่ายกลุ่มต่าง ๆ เพื่อรู้วาระดมทรัพยากรใดได้บ้าง จัดระบบติดต่อสื่อสาร เพื่อแพร่กระจายความรู้ และสร้างความตระหนักในการเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จัดระบบการเรียนรู้และกิจกรรมร่วมกัน ในรูปแบบของการฝึกอบรม การปฏิบัติงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันและกำหนดโครงสร้างกิจกรรมทั้งในแง่เวลาและความถี่

6) การพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติ ที่เอื้อต่อการจัดการสอนคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางคือ พัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีภาวะผู้นำ มีทักษะการบริหารจัดการสมัยใหม่ การสร้างเครือข่าย การสร้างขวัญกำลังใจ พัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ ทัศนคติและการเป็นแบบอย่างที่ดีและสามารถวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการสอนคุณธรรมจริยธรรม ปรับ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการ

วิจัยในชั้นเรียน เช่น จัดสรรทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ เป็นต้น ประเมินผลผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยประเมินจากหลายฝ่ายประเมินเป็นระยะอย่างต่อเนื่องและควรมีผลในการพิจารณาการเลื่อนตำแหน่งหรือการเพิ่มผลตอบแทนด้วย

7) การบริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพผลการบริหารจัดการของสถานศึกษาให้เกื้อกูลต่อเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและเพิ่มสมรรถนะในการบริหารจัดการในระดับที่สูงขึ้น โดยมีแนวทางคือ ปรับโครงสร้างและกระบวนการทำงานให้มีความซับซ้อนและยืดหยุ่น กระจายอำนาจสู่ระดับปฏิบัติการให้กลุ่มครูประจำการเพื่อเป็นผู้คิดริเริ่ม ดำเนินการ ประเมินผล มีส่วนร่วมตัดสินใจและรับผิดชอบร่วมกัน

8) การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อกำหนดทิศทางและแนวทางการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนได้อย่างสอดคล้องและเท่าทันสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และตรงตามความต้องการของชุมชนและสังคมไทย โดยมีแนวทางคือ กำหนดเป้าหมายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนตามประเทศและชุมชนต้องการ สถานศึกษาควรสำรวจสถานะปัญหาคุณธรรมจริยธรรมในพื้นที่ เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนตามที่ตั้งชุมชนต้องการ การพัฒนายุทธศาสตร์ กำหนดทิศทางและการวางแผนทางที่สอดคล้องและเท่าทันการเปลี่ยนแปลง โดยออกแบบและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง กำหนดแผนการดำเนินงานโดยวางแผนการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสมและคุ้มค่า และกำหนดแผนควบคุมติดตามผลการปฏิบัติงานและประเมินผลสำเร็จตามเป้าหมาย

สรุปได้ว่า การเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้เรียนรู้ บทบาทของครูคือ ผู้สนับสนุน และเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือก และจะเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบการเรียนรู้

การเรียนรู้แบบบูรณาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 มาตรา 23 กำหนดไว้ว่า “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมในแต่ละระดับการศึกษา และใน มาตรา 24(4) ได้กำหนดไว้ว่า “การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา “

การบูรณาการ หมายถึง การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงศาสตร์ หรือเนื้อหาสาขาวิชาต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดความรู้ที่มีความหมาย มีความหลากหลาย และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

สาเหตุที่จะต้องบูรณาการหลักสูตรและการเรียนการสอน มีดังนี้

1) วิธีชีวิตจริงของคนเรามีเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ไม่ได้แยกออกจากกันเป็นเรื่อง ๆ

2) ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นและเรียนรู้อย่างมีความหมาย เมื่อมีการบูรณาการเข้ากับชีวิตจริง โดยเรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวแล้วขยายกว้างไกลตัวออกไป

3) การขยายตัวของความรู้ในปัจจุบัน ขยายไปอย่างรวดเร็วมาก มีเรื่องใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย จึงจำเป็นที่จะต้องเลือกสาระที่สำคัญและจำเป็นให้ผู้เรียนในเวลาที่เหมาะสม

4) ไม่มีหลักสูตรวิชาใดเพียงวิชาเดียวที่สำเร็จรูป และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้

5) เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกัน หรือเกี่ยวข้องกัน ควรนำมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้ผู้เรียนรู้อย่างมีความหมาย ลดความซ้ำซ้อนเชิงเนื้อหาวิชา ลดเวลา แบ่งเบาภาระของครูผู้สอน

6) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถ และทักษะที่หลากหลาย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ เมื่อผู้สอนสามารถกำหนดเรื่อง และสร้างเครือข่ายของเรื่องที่ยังความสัมพันธ์และหลอมรวมจุดประสงค์ ให้เป็นเรื่องที่สมบูรณ์ หรือ บางท่านอาจเรียกว่าหนึ่ง หน่วยการเรียนรู้ (thematic units) ผู้สอนจะต้องออกแบบการสอนที่เหมาะสมกับเรื่องดังกล่าว ไม่สามารถจะกล่าวได้ว่า เทคนิคการสอนใดเหมาะสมที่สุด ผู้สอนแต่ละคนมีความถนัดไม่เหมือนกัน มีวิธีสอนหรือเทคนิคการสอนให้ท่านได้ศึกษามากมาย เช่น Storyline Method, การเรียนรู้โดยโครงงาน, การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม การเรียนรู้แบบมายา ฯลฯ ไม่ว่าจะบูรณาการแบบใดก็ตาม ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับมาตรา 24 พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ จะต้องคำนึงถึงหลักสำคัญ ดังนี้

1) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน

2) การส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมทำงานกลุ่มด้วยตนเอง โดยส่งเสริมให้มีกิจกรรมกลุ่มลักษณะต่าง ๆ อย่างหลากหลาย และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ลงมือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

3) การจัดประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย ตรงกับความเป็นจริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างได้ผล และส่งเสริมให้มีโอกาสได้ปฏิบัติจริงจนเกิดความสามารถและทักษะจนติดเป็นนิสัย

4) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกล้ำคึกคักทำ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาส ที่จะแสดงออกซึ่งความรู้สึกรักคิดของตนเองต่อสาธารณชน หรือเพื่อนร่วมชั้นเรียน ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

5) การปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรม ที่ถูกต้องดีงาม ให้ผู้เรียนสามารถจำแนกแยกแยะความถูกต้องดีงาม และความเหมาะสมได้ สามารถจัดความขัดแย้งได้ด้วยเหตุผล มีความกล้าหาญทางจริยธรรม และแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา และสามัคคี

การปฏิบัติจริงตามรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ไม่จำเป็นจะต้องเหมือนกันก็ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น ตัวผู้เรียน สถานที่ เนื้อหา กิจกรรม เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามสิ่ง

สำคัญที่สุด ใคร่ขอเสนอแนะไว้ คือ การศึกษา และวิเคราะห์หลักสูตร ซึ่งเป็นบันไดขั้นต้นที่จะนำไปสู่ การเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

การจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป แบ่งออกได้เป็น 4 หมวด คือ กลุ่มวิชา ภาษา กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ดังมี รายละเอียดต่อไปนี้ (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2555: 167-170)

1. กลุ่มวิชาภาษา

กลุ่มวิชาภาษาประกอบด้วยรายวิชาดังต่อไปนี้

1.1 ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร : English for Communication

ฝึกการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษที่นำมาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเน้นทักษะการฟังและการพูดและโครงสร้างไวยากรณ์ คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การออกเสียงที่ถูกต้องและความรู้ทางวัฒนธรรมในการสื่อสาร ฝึกทักษะต่าง ๆ ทางภาษาอังกฤษผ่านกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับโครงสร้างและความหมายทางภาษา

1.2 ภาษาอังกฤษเชิงสถานการณ์ : English in Various Situations

ศึกษาการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับบริบททางสังคม ธุรกิจ วิชาชีพ การประยุกต์ใช้ กลยุทธ์การอ่าน เพื่ออ่านและเขียนจดหมายธุรกิจและอีเมล ฝึกทักษะภาษาอังกฤษด้านการฟัง พูด อ่าน และเขียนจากกิจกรรม ฝึกทักษะเชิงบูรณาการในสถานการณ์ต่าง ๆ

1.3 ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร : Thai for Communication

ศึกษาหลักการและกระบวนการ การใช้ภาษาไทยเชิงบูรณาการเพื่อการสื่อสารเน้นการย่อความ สรุปความ ตีความ ขยายความ วิเคราะห์และสังเคราะห์ นำเสนอในรูปแบบรายงาน วิชาการอย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ภาษาอังกฤษเพื่อทักษะการเรียนรู้ : English for Study Skills

พัฒนาทักษะการอ่าน การเขียน การฟังและการพูดในบริบททางวิชาการ เนื้อหารายวิชานี้ให้ความสำคัญกับทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนในมหาวิทยาลัย ซึ่งรวมถึงการเรียน คำศัพท์ทางวิชาการ กลวิธีการอ่านการจดบันทึกและการวิจัย โดยการใช้กิจกรรมบูรณาการทางภาษาอังกฤษในการฝึกฝนทักษะดังกล่าว

1.5 ภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ: English for Academic Purposes

ฝึกทักษะภาษาอังกฤษขั้นสูง การอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษเชิงวิชาการ การนำเสนองาน การคิดเชิงวิพากษ์ การประยุกต์ใช้คำศัพท์ทางวิชาการและโครงสร้างประโยคในงาน วิชาการประเภทต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมด้านภาษาอังกฤษในการศึกษาต่อและการสอบวัดความสามารถทางภาษา เช่น TOEIC, IELTS และ TOEFL

2. กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์

กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ประกอบด้วยรายวิชาต่อไปนี้

2.1 จริยศาสตร์ : Ethics

ศึกษาหลักพื้นฐานจริยศาสตร์ และกระบวนการเสริมสร้างคุณค่าทางจริยธรรม ความดี ความซื่อ ความถูกต้อง ความยุติธรรม คุณค่า หน้าที่ และความรับผิดชอบตามแนวทางของการดำเนินชีวิตที่ดีและการบูรณาการหลักปรัชญา จริยศาสตร์ ศาสนา เพื่อประยุกต์สู่การพัฒนาคุณธรรมที่ยั่งยืนและเสริมสร้างคุณค่าชีวิตที่ดีงามในสังคม

2.2 สุนทรียภาพเพื่อคุณภาพชีวิต : Aesthetics for Quality of Life

ศึกษาความหมาย ความสำคัญและขอบข่ายของสุนทรียภาพการรับรู้คุณค่าความงามในธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น สร้างความตระหนักรู้ในคุณค่าความงาม ความประณีตของมนุษย์ในบริบทของสังคมและศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตและสังคม

2.3 จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาตน : Psychology of Self - Development

ศึกษาทฤษฎีและหลักการทางจิตวิทยา ความรู้ด้านสภาวะและกระบวนการทางจิตวิทยาของบุคคลและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงพฤติกรรมมนุษย์ในด้านความหมาย ความสำคัญ ประเภทและเหตุปัจจัย แห่งพฤติกรรมมนุษย์ หลักมนุษยสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสาร ภาวะผู้นำ และการทำงานเป็นทีมเพื่อการพัฒนาชีวิตให้ดำเนินไปอย่างมีความสุขทั้งส่วนตนและสังคม

2.4 ศิลปะการดำรงชีวิต : The Art of Living

ศึกษาการดำเนินชีวิตและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปฏิบัติตนตามธรรมเนียมไทย และสากล เข้าใจตนเองและคนอื่น การพัฒนาบุคลิกภาพ มารยาททางสังคมและการติดต่อสื่อสาร ความเข้าใจในชีวิต และการทำงานรวมถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและการทำงาน

3. กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์

กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ประกอบด้วยรายวิชาดังนี้

3.1 มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม : Man and Environment

ศึกษาแนวคิดพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาธรรมชาติ นิเวศวิทยาเมือง ปัญหาประชากร การตั้งถิ่นฐาน และการขยายตัวของเมือง คุณภาพชีวิตในเมือง ปัญหาสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเมือง การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตเมืองเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3.2 เหตุการณ์โลกร่วมสมัย : Contemporary World Affairs

ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและภัยคุกคามต่าง ๆ สร้างความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ไข ปรับตัว เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และความหลากหลายทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี การปรับตัวให้อยู่ได้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในปัจจุบันและอนาคต

3.3 สังคมไทยร่วมสมัย : Contemporary Thai Society

การศึกษาเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของสังคมเมืองและชนบท การพัฒนาศักยภาพด้านการวิเคราะห์ สร้างความตระหนักในคุณค่าของคน

ไทย สังคมไทย เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามโครงสร้างของสังคมไทยและความหลากหลายของวัฒนธรรมไทย รวมถึงการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในสังคมไทย

4. กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์

กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์มีรายวิชาดังต่อไปนี้

4.1 วิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน : Science for Daily Life

ศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค การออกกำลังกาย การพักผ่อน เครื่องสำอาง พลังงาน เทคโนโลยีการปฏิบัติตนเพื่อสุขภาพที่ดี

4.2 เทคโนโลยีสารสนเทศ : Information Technology

ศึกษาองค์ประกอบบทบาท ความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี การสื่อสารและระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูล การจัดการสารสนเทศและระบบสารสนเทศ เทคโนโลยีสารสนเทศกับการจัดการความรู้ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในวิชาชีพ แนวโน้มของเทคโนโลยีในอนาคต การฝึกปฏิบัติใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันและการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาและในแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.3 การคิดและการตัดสินใจ : Thinking and Decision Making

หลักการและกระบวนการคิดของมนุษย์ ตรรกศาสตร์และการใช้เหตุผล ความคิดสร้างสรรค์ ข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล กระบวนการตัดสินใจ การคิดแก้ปัญหา การใช้วิจารณญาณ เพื่อให้รู้จักคิดเป็น และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

การพัฒนาผู้เรียนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ

1. กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF: HEd) หมายถึง กรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ การแบ่งสายวิชา ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ในการเปิดโอกาสให้เทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิภาพ การดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษา ว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้

หลักการสำคัญของกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

1) ยึดหลักความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ตลอดจนมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษา

โดยมุ่งให้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการนำแนวนโยบายในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการอุดมศึกษา ไปสู่การปฏิบัติในสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม เพราะกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษามีแนวทางที่ชัดเจนในการพัฒนาหลักสูตร การปรับเปลี่ยนกลวิธีการสอนของอาจารย์ การเรียนรู้ของนักศึกษา ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เพื่อให้มั่นใจว่าบัณฑิตจะบรรลุมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวังได้จริง

2) มุ่งเน้นที่มาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิต ซึ่งเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเชิงคุณภาพเพื่อประกันคุณภาพบัณฑิตและสื่อสารให้หน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจและมั่นใจถึงกระบวนการผลิตบัณฑิต โดยเริ่มที่ผลผลิต และผลลัพธ์ของการจัดการศึกษา คือกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของบัณฑิตที่ คาดหวังไว้ก่อน หลังจากนั้นจึงพิจารณาถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่จะส่งเสริมให้บัณฑิตบรรลุถึงมาตรฐานผลการเรียนรู้นั้นอย่างสอดคล้องและส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ

3) มุ่งที่จะประมวลกฎเกณฑ์และประกาศต่างๆ ที่ได้ดำเนินการไว้แล้วเข้าด้วยกันและเชื่อมโยง เป็นเรื่องเดียวกันซึ่งจะสามารถอธิบายให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับ ความหมาย และความมีมาตรฐานในการจัดการศึกษาของคุณวุฒิหรือปริญญาในระดับต่างๆ

4) มุ่งให้คุณวุฒิหรือปริญญาของสถาบันอุดมศึกษาใดๆ ของประเทศไทยเป็นที่ยอมรับ และเทียบเคียงกันได้ดีกับสถาบันอุดมศึกษาที่ดีทั้งในและต่างประเทศ เนื่องจากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับ อุดมศึกษา จะช่วยกำหนดความมีมาตรฐานในการจัดการศึกษาในทุกขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดหลักสูตรตลอดจนกระบวนการเรียนการสอนได้อย่าง หลากหลาย โดยมั่นใจถึงผลผลิตสุดท้ายของการจัดการศึกษาคือ คุณภาพของบัณฑิตซึ่งจะมี มาตรฐานผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวังสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขและภาคภูมิใจเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตและเป็นคนดีของสังคมช่วยเพิ่มความเข้มแข็ง และขีดความสามารถในการพัฒนา ประเทศไทย

2. มาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านของคุณวุฒิระดับปริญญาตรี

มาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้านของคุณวุฒิระดับปริญญาตรี อย่างน้อยต้องเป็นดังนี้

2.1 ด้านคุณธรรม จริยธรรม สามารถจัดการปัญหาทางคุณธรรม จริยธรรมและวิชาชีพ โดยใช้ดุลยพินิจทางค่านิยม ความรู้สึกของผู้อื่น ค่านิยมพื้นฐาน และจรรยาบรรณวิชาชีพแสดงออกซึ่ง พฤติกรรมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรม อาทิ มีวินัย มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดี เข้าใจผู้อื่นและเข้าใจโลก เป็นต้น

2.2 ด้านความรู้ มีองค์ความรู้ในสาขาวิชาอย่างกว้างขวาง และเป็นระบบตระหนักรู้ หลักการและทฤษฎีในองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ มีความเข้าใจเกี่ยวกับ ความก้าวหน้าของความรู้เฉพาะด้านในสาขาวิชา และตระหนักถึงงานวิจัยในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับ การแก้ปัญหาและการต่อยอดองค์ความรู้ ส่วนหลักสูตรวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติ จะต้องตระหนักใน ธรรมเนียมปฏิบัติ กฎระเบียบ ข้อบังคับ ที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์

2.3 ด้านทักษะทางปัญญา สามารถค้นหาข้อเท็จจริง ทำความเข้าใจและสามารถประเมิน ข้อมูลแนวคิดและหลักฐานใหม่ๆ จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และใช้ข้อมูลที่ได้ในการแก้ไขปัญหา

และงานอื่นๆ ด้วยตนเอง สามารถศึกษาปัญหาที่ค่อนข้างซับซ้อนและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไข ได้อย่างสร้างสรรค์โดยคำนึงถึงความรู้ทางภาคทฤษฎี ประสบการณ์ทางภาคปฏิบัติ และผลกระทบ จากการตัดสินใจ สามารถใช้ทักษะและความเข้าใจอันถ่องแท้ในเนื้อหาสาระทางวิชาการและวิชาชีพ สำหรับหลักสูตรวิชาชีพ นักศึกษาสามารถใช้วิธีการปฏิบัติงานประจำ และหาแนวทางใหม่ในการแก้ไข ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2.4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีส่วนช่วยและเอื้อต่อการ แก้ปัญหาในกลุ่มได้อย่างสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือสมาชิกของกลุ่ม สามารถแสดงออกซึ่ง ภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่ไม่ชัดเจน และต้องใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มใน การวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของตนเอง และของกลุ่มรับผิดชอบในการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาตนเองและอาชีพ

2.5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถศึกษา และทำความเข้าใจในประเด็นปัญหา สามารถเลือก และประยุกต์ใช้เทคนิคทางสถิติ หรือคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมในการศึกษาค้นคว้า และเสนอแนะ แนวทางในการแก้ไข ปัญหา ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประมวลผล แปลความหมาย และนำเสนอ ข้อมูลสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในการพูด การเขียน สามารถเลือกใช้รูปแบบของการนำเสนอที่เหมาะสมสำหรับกลุ่มบุคคลที่แตกต่างกันได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ัญญลักษณ์ ทองอินทร์ (2543) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ นักเรียนก่อนและหลังการสอนสอดแทรกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการเรียนการสอนวิชา กระบวนการจัดทำบัญชี โดยมีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ก่อนและหลัง การสอนสอดแทรกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอน วิชากระบวนการจัดทำบัญชี จำนวน 8 ด้าน คือ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความสนใจใฝ่รู้ ความเชื่อมั่นในตนเอง การประหยัดและ อดออม ความขยัน ความรับผิดชอบ ทักษะสังคม และความมีวินัย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ ประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาพาณิชยกรรม กลุ่มการบัญชีของวิทยาลัยอาชีวศึกษา มหาสารคาม จำนวน 157 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบวัด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน นักศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาภา คตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 4 ชุด ได้แก่ แบบสังเกตคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำหรับ ครู- อาจารย์ แบบสังเกตสำหรับ เพื่อนแบบสอบถาม สำหรับนักเรียน- นักศึกษา และแบบสอบถามสำหรับเพื่อน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test dependent Sample group

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ก่อนการสอนสอดแทรก ด้านความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ความสนใจใฝ่รู้ ความเชื่อมั่นในตนเอง การประหยัดอดออม ความขยันหมั่นเพียร ความ รับผิดชอบและทักษะสังคม อยู่ในระดับปานกลางทุกด้านยกเว้นความมีวินัย

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ก่อนการสอดแทรก ด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ความสนใจใฝ่รู้ ความเชื่อมั่นในตนเอง การประหยัดและอดออม ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ ทักษะสังคม ก่อนและหลังการสอดแทรกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 โดยค่าเฉลี่ยคุณลักษณะที่พึงประสงค์หลังการสอดแทรกสูงกว่าค่าเฉลี่ยคุณลักษณะที่พึงประสงค์ก่อนการสอดแทรกทุกด้าน

กรมวิชาการ (2545) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรม สภาพแวดล้อมและค่านิยมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความดีและความสุขของผู้เรียนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียน สถาบันการศึกษาที่เคยได้รับรางวัลพระราชทานประเภทสถาบันการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา และการศึกษาวิชาชีพ ประจำปีการศึกษา 2529-2544 จำนวน 99 แห่ง ใน 13 เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งกระจายใน 27 จังหวัด โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครองและกรรมการสถานศึกษา จำนวน 6,093 คน ด้วยการสัมภาษณ์และสอบถาม ในช่วงเดือน กรกฎาคม- กันยายน 2544 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ค่านิยมของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความดี และความสุขของผู้เรียน จำแนกตามค่านิยมที่ปลูกฝัง วิธีการปลูกฝัง และผลที่เกิดขึ้น ดังนี้ ค่านิยมที่ปลูกฝัง ค่านิยมที่สถานศึกษาปลูกฝังแก่ผู้สอนและผู้เรียนคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา การเป็นคนดี มีคุณธรรม และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีระเบียบวินัย แต่งกายสุภาพเรียบร้อยถูกระเบียบ มีคารวะธรรม สัมมาคารวะ มารยาทดี พุดจาไพเราะ ฐานะสุขภาพเรียบร้อย มีน้ำใจ เอื้ออาทรต่อกัน เสียสละ ให้อภัย มีเมตตากรุณา อนุรักษ์ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และภูมิใจในความเป็นไทย ส่วนวิธีปลูกฝัง ค่านิยม สถานศึกษาปลูกฝังค่านิยมแก่ผู้สอน และผู้เรียนทำได้โดย ประชุมครู /อาจารย์เพื่อกำหนด ค่านิยมที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาและมอบหมายให้ดูแลกิจการ /โครงการต่าง ๆ โดยเน้นการทำงานร่วมกัน ส่งครู/อาจารย์ไปประชุมสัมมนาศึกษาดูงานและศึกษาต่อเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพและศักยภาพของครู ผู้บริหารเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครู/อาจารย์ ฝึกผู้เรียนให้ปฏิบัติตาม ค่านิยมของสถานศึกษาโดยผ่านการจัดกิจกรรมโครงการและมีการติดตาม รายงานผลรวมทั้ง ประชาสัมพันธ์ ให้ครู/อาจารย์ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียน โดยการสอดแทรกในการสอน และยกย่องผู้มีความประพฤติดี อบรมบ่มนิสัยผู้เรียนที่หน้าเสาธง นิมนต์พระ มาเทศน์ที่สถานศึกษา พาไปพัฒนาจิตที่วัดและเข้าค่ายพุทธธรรม สุดท้ายผลที่เกิดขึ้น ผู้สอนและผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นไปตามที่สถานศึกษาคาดหวังดังนี้ ครู/อาจารย์ และผู้เรียนมีคุณธรรมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีความรับผิดชอบมากขึ้น มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฏของทางราชการและสถานศึกษา มีสัมมาคารวะ กริยามารยาทงาม อ่อนน้อมถ่อมตน พุดจาไพเราะ

วิไล ตั้งจิตสมคิดกุล (2550: ออนไลน์) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักศึกษา ตามทัศนะของอาจารย์สถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ พบว่า ปัญหาการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่นักศึกษาที่เป็นปัญหามาก คือ ปัญหาด้านความประพฤติของครูอาจารย์ ปัญหาด้านสภาพสังคมภายในและภายนอกสถาบัน และปัญหาจากสื่อมวลชน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

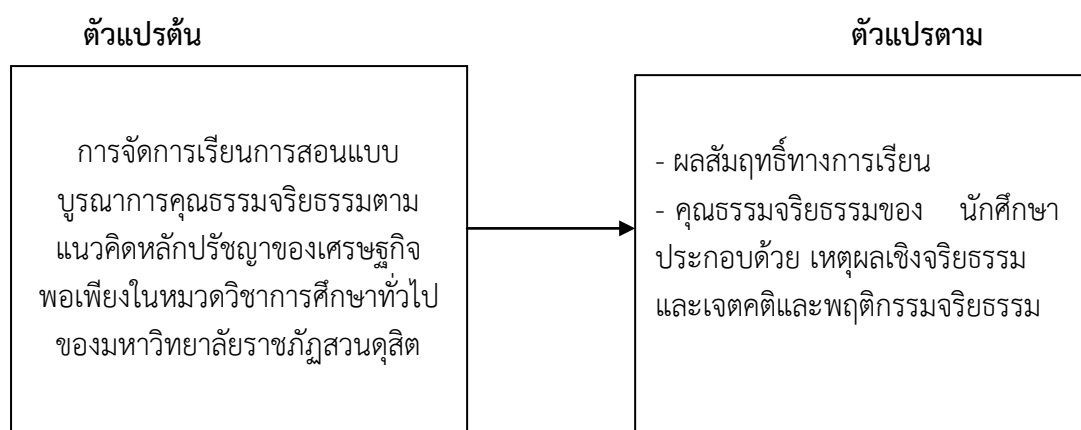
Shaw and Rayes (1992) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมของโรงเรียนใน ส่วนที่เกี่ยวกับการปรับและส่งเสริมค่านิยม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจการดำเนินงานการปรับและส่งเสริมค่านิยมของครูในโรงเรียนมัธยม โดยทำการศึกษาค่านิยมของครูในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่มีความเห็นต่อค่านิยมที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนค่านิยมจะต้องให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีทั้งการแนะนำการประพฤติปฏิบัติของครูและการจัดองค์กรหรือกิจกรรมต่าง ๆ ต้องทำไปพร้อมกันจึงจะทำให้สอนค่านิยมดำเนินไปด้วยดี

Jewell (2001 : 23) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวัดการพัฒนาทางจริยธรรมความรู้สึก การคิด และการกระทำ สรุปได้ว่า บุคคลที่พัฒนาทางจริยธรรมแล้วเป็นบุคคลที่รู้สึกเกี่ยวกับประเด็นปัญหาจริยธรรมหรือไม่ หรือปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมอย่างเข้มแข็งหรือไม่ หรือเข้าใจประเด็นปัญหาจริยธรรมหรือไม่ หรือปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมหรือไม่ เมื่อจัดการกับคนอื่นมีประเด็นโต้แย้งกันว่า ความหมายของคำว่าจริยธรรมเกี่ยวข้องกับวิธีที่คนควรจะทำต่อกันอย่างไร และได้แย้งกันว่าการศึกษาจริยธรรมควรจัดการกับการกระทำของคนในฐานะที่คนทำงานอยู่ภายในกลุ่ม แนวโน้มในการศึกษาสำหรับคนมีความสามารถพิเศษ เพื่อมุ่งเน้นสภาพทางความรู้ของแต่ละบุคคลเมื่อ อภิปรายเรื่องการพัฒนาจริยธรรม เช่น ความรัก ความยุติธรรม หรือแนวโน้มที่จะวัดการพัฒนาทางความรู้ความเข้าใจ เช่น การรู้จักหลักจริยธรรมสากล พิจารณาเห็นว่าเป็นเรื่องเฉพาะตัวเกินความจำเป็นและเป็นเรื่องไม่เพียงพอทางแนวคิด

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมให้นักศึกษา ครูอาจารย์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษาสามารถกระทำได้โดยการสอดแทรกในรายวิชาที่สอนให้นักศึกษา การปลูกฝังค่านิยม ความประพฤติให้เป็นผู้มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ สัมมาคารวะ มีการอ่อนน้อมถ่อมตน ครูอาจารย์จึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมตามแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ของมหา วิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต คณะผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย